

KANDIDAT

9924

PRØVE

REL206 1 Religiøs radikaliserings, ekstremisme og vold

Emnekode	REL206
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	23.11.2017 09:00
Sluttid	23.11.2017 13:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	20.09.2018 09:16
Opprettet av	Digital Eksamen

REL206 Generell informasjon**Emnekode:** REL206**Emnenavn:** Religiøs radikaliserings, ekstremisme og vold**Dato:** 23. November 2017**Varighet:** kl. 09:00-13:00**Tillatte hjelpemidler:** Ordbok**Merknader:** Du skal velge én av oppgavene

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?**Velg et alternativ** Ja Nei

Besvart.

1 REL206 23.11.17*Enten:***Oppgave A**

Gjør rede for mulige sammenhenger mellom religion og vold i et sosiologisk perspektiv. Gjør aktiv bruk av empirisk forskning i diskusjonene.

*Eller:***Oppgave B**

Redegjør for begrepet «kosmisk krig» og diskuter om det egner seg til å forklare forholdet mellom religion og vold. Gjør aktiv bruk av empirisk forskning i diskusjonene.

Skriv ditt svar her...**Oppgave A****Religion og vold i et sosiologisk perspektiv****Innledning**

I denne oppgaven vil jeg se på religion og vold i et sosiologisk perspektiv. Jeg vil se på hvilke samfunns- og gruppeprosesser som påvirker forholdet mellom dem. Forholdet mellom religion og vold er veldig komplekst, og avhengig av bestemte kontekster. Men noen generelle faktorer som påvirker det framstilles av bl.a. Bruce, Stålsett, Toft, Avalos og Juergensmeyer, som jeg vil se på i denne oppgaven. I oppgaven definerer jeg religion som et system med tro på en overnaturlig kraft, hvor praksiser tilknyttet denne utøves. Vold ser jeg som noe som påfører smerte, psykologisk og/eller fysisk.

Religiøs fundamentalisme som reaksjon på moderniteten

Ifølge religionssociologen Steve Bruce, forfatteren av boka *Fundamentalism*, er religiøs fundamentalisme en rasjonell reaksjon fra konservative religiøse miljøer mot moderniseringen av samfunnet. Moderniseringen har ført med seg mye nytt. Blant annet har det skjedd en funksjonell differensiering, hvor systemer som tidligere var tett sammenknyttet har fått sitt eget område. Eksempler på disse systemene er utdanning, vitenskap, religion og politikk. Før modernismen var for eksempel religion og utdanning en og samme sak, og det var ofte kirken (i vesten) som hadde ansvaret for utdanningen. Å bli en god kristen ble sett som en viktig del av barns dannelse. I tillegg til at systemene ble adskilt, ble samfunnet tydeligere oppdelt i en privat og offentlig sfære.

Den offentlige var definert ved å være rasjonell og effektiv, mens den private var mer emosjonell. Religion ble henstilt til den private sfæren, og skulle dermed ikke ha noen påvirkning på politikken som en rasjonell, offentlig instans. Fordi religionen mister sin innflytelse på andre samfunnssystemer, fører det til at religiøse aktører reagerer. For noen av dem er det veldig viktig at religionen ikke bare har innflytelse i privatlivet, men også på hele samfunnet. Dette kommer tydelig til uttrykk blant konservative, kristne protestanter i USA, som igjen og igjen har forsøkt å forandre lovgivning og sosial praksis etter sine kristne moralske leveregler. Hos dem var idealet små familiebedrifter, konservative kjønnsroller, og et liv levd etter bibelske regler. De ville at hele samfunnet skulle baseres på disse verdiene, og har derfor protestert kraftig ved tillatelse av skilsmisse, abort, økende andel kvinner i arbeid og lovliggjøring av homoseksuelle giftemål. Det er særlig i saken om abort at protestene har eskalert til å bli voldelige, i form av nedbrenninger av abortklinikker og i noen tilfeller drap av abortleger. En grunn til at det er på dette området de mest voldelige virkemidlene har tatt i bruk, er at abort ses som voldelig i seg selv. Som Julie Ingersoll påpeker i sin artikkel om motstanden mot abort i protestantisk kristne miljøer i USA, er det dermed en rasjonell reaksjon utfra de religiøse ståsted. Ved å drepe abortleger hindrer de at flere aborter utføres, og redder derfor livet til babyer (fostre), ifølge dem selv. De mener også at Gud vil straffe dem for drapene de allerede har utført, men at hvis de fortsetter med drapene vil det ikke være noen vei tilbake.

De kristne fundamentalistenes reaksjon mot blant annet abort viser også til fundamentalisters ofte bokstavelige tolkning av hellige skrifter. Mange kristne ser bibelen som fylt med metaforer de selv kan tolke, og som preget av tiden den ble skrevet i. De mener dermed den må nyfortolkes og kobles opp til vår tid, hvor en annen kontekst er gjeldende. Dette gjøres ikke ofte av fundamentalistene, som ser alt som er skrevet som direkte åpenbaringer fra Gud, og det blir dermed en synd å gå mot bibelens ord.

Bruce mener en av forskjellene mellom kristne protestantiske fundamentalister i USA og islamistiske fundamentalister i Midtøsten er hva de ønsker å oppnå. Selv om de kristne protestantene vil innføre reglene sine i samfunnet, er ikke deres endelige mål at USA skal bli et teokrati. Mange av dem aksepterer og er for demokrati, og at ikke én instans skal styre. Mange av dem er for eksempel enige i de moralske verdiene, men vil ikke at de skal innføres som lov, fordi det skal være opp til den enkelte hva hen velger å gjøre. Gudstroen i seg selv står sentralt. De islamistiske fundamentalistene i Midtøsten er derimot for et teokrati, hvor det religiøse gjennomsyrrer alle instansene. For eksempel ses ayatollahene, de religiøse lederne, også som naturlige statsledere for islamistene i mange tilfeller.

De islamistiske fundamentalistenes protest mot moderniseringen rommer også andre problemstillinger enn de amerikanske. For dem blir USA og vesten kroppsliggjørelsen av modernismen, og konstrueres som fiender. USA blir effektivt gjort til fiende på grunn av deres innblanding i Midtøsten, og støtten av staten Israel. Etter Det ottomanske rikets undergang, hvor muslimene styrte et stort imperium, lå de muslimske landene bak de vestlige i utvikling, og ble klare over det selv. Lederne i mange av landene satte dermed i gang en raskere moderniseringsprosess enn den som hadde foregått i vesten. Særlig i Iran var moderniseringen rask. Etter det vestlige idealet prøvde sjahen å innføre et sekulært regime, som førte til at de religiøse institusjonene ble forbigått. De som var utdannet som jurister fra religiøse universiteter fikk for eksempel ikke lov til å praktisere i de nyinnvidde sekulære domstolene. Vesten og dens modernisering ble sett som idealet, men tydeliggjorde også deres avhengighet av vesten. For eksempel var de avhengige av vestlige arbeidere for å få utbytte av oljeressursene sine. For de religiøse fundamentalistene var USA, vesten og moderniteten "The Great Satan" ifølge Bruce. På grunn av sjahens raske innføring av moderniseringsprosesser, og at det ikke førte til rikdommen og suksessen han hadde lovet, var det også sekulære grupper som støttet opprør mot staten. I 1979 førte det til revolusjon, og sjahen måtte flykte fra landet. Ayatollah Khomeini tok makten, og innførte dermed teokrati i Iran.

Religiøse borgerkriger

Monica Duffy Toft, som jobber innen politisk vitenskap, ser også moderniseringen som avgjørende faktor for framvekst av fundamentalisme og religiøs vold. Hun peker på at moderniseringen på mange områder ikke har ført til den store veksten den lovet, i hvert fall ikke for alle. Dette fører til misnøye og skuffelse hos mange. Rikdommen som fulgte under moderniseringen og industrialiseringen ble ujevnt fordelt, og har ført til store ulikheter. Toft peker også på globalisering som en faktor. Det har blitt lettere å spre ideer ved hjelp av digitale midler, som er en fordel for blant annet religiøse grupper. De kan dermed ha lettere for å mobilisere tilhengere, som ikke hadde fått hørt om dem hvis det ikke hadde vært for den store kulturelle utvekslingen som følge av globaliseringen. I tillegg mener hun demokratiseringen er avgjørende, fordi religiøse grupper som følge av det har fått mulighet til å påvirke selv om de ikke er majoritetsreligion i et land for eksempel.

Toft ser særlig på religiøse borgerkriger, som statistisk sett varer lenger enn sekulære, ofte krever flere sivile liv, og har større sannsynlighet for å gjenoppstå. Hun mener en av grunnene til at de religiøse varer lenger, er at de er mindre styrt av materielle ting. Hvis konflikten for eksempel konstrueres som en kosmisk krig, hvor man innad i en religiøs gruppe ser på seg selv som de rettroende og dermed de gode, motsatt fienden som er onde hedninger, er det ikke det å vinne krigen på jorden i seg selv som er viktig. Det viktige er at de kjemper mot hedningene, for det gjør at de i sin guds øyne vinner den symbolske kampen, og får belønning for det i det hinsidige. Døden blir dermed ikke slutten for dem, og har ikke like stor betydning som i en sekulær borgerkrig. Det å ofre seg for religionen, å bli en martyr, blir for noen et ideal, og da har ikke utfallet av den "menneskelig

krigen" en egentlig betydning.

Toft peker på at islam statistisk sett er koblet til en stor del av de religiøse borgerkrigene: islam har vært sentral i eller spilt en rolle i 8/10 religiøse borgerkriger siden 1940. En av grunnene til dette mener hun er at den muslimske verden ikke har hatt en Westfalsk fred, hvor skillet mellom politikk og religion ble fastsatt, som det ble i vesten. Samtidig peker hun på at regionale forskjeller også har en påvirkning på hvilke områder det mest sannsynlig oppstår religiøse borgerkriger i. En ulik fordeling av goder, høy fattigdom og marginalisering er en faktor i mange muslimske land, og gjør sannsynligheten høyere for at religiøse forestillinger kan føre til vold.

Globalisering og sårbarhet

Ifølge Stålsett, som undersøker religion og globalisering, er ett av globaliseringens kjennetegn at den øker menneskets sårbarhet. Fordi vi ikke lenger lever i adskilte samfunn, er det større muligheter for å såre og utøve vold mot hverandre. Han peker også, som Toft, på den ulike fordelingen av goder, som har blitt særlig gjeldende i globaliseringen. Han mener at vi for å unngå denne ujevne fordelingen må innse at sårbarheten er gjeldende for alle. Selv om den er større hos marginaliserte grupper, er alle utsatt. Sårbarheten kan også være med på å forklare religiøsitet. Stålsett peker på at religiøsiteten er høyere i det fattige sør, som også har høyest befolkningsvekst. En mangel på trygghet og søken etter noe mer og noe bedre, fører ofte til religiøsitet, som i de fattigere landene. I tilfeller i nord hvor sårbarheten blir tydelig, som særlig gjelder etter terrorangrep, søkes det oftere til religiøse insititusjoner enn til vanlig. Etter terrorangrepet på Utøya 22.juli 2011, var det mange flere nordmenn i kirken enn ved normale anledninger. En erkjennelse av denne sårbarheten mener Stålsett kan føre til økt forståelse og medfølelse mellom de forskjellige delene av verden, og dermed til en erkjennelse av at vi må finne en måte å fordele rikdommen jevnere på. Dette igjen burde ifølge Stålsett føre til en nedgang i religiøs vold, som ofte forekommer blant marginaliserte grupper.

Stålsett undersøker religionens forhold både som krigs- og fredsskapende. Han viser til kristendommens begrep om rettfærdig krig og islams *jihad*, hellig krig. Disse begrepene kan begge misbrukes, men er som utgangspunkt ment som en måte å begrense krigføring. Krig skal være siste mulighet for å oppnå rettfærdighet, eller for å forsvare seg selv. Han peker på at kritikk som kommer innenfra religionen selv i tilfeller hvor begrepene om rettfærdig og hellig krig misbrukes, ofte er mer effektive enn de sekulære. Det er derfor viktig å inkludere religiøse aktører i fredsprosesser som innebærer religiøsitet. Religiøse aktører kan også være viktige i andre typer konflikter. Religion er blant annet nyttig når det kommer til å skape en identitet. Dette kan både brukes til å mobilisere tilhengere til utøving av vold hvor religiøse symboler og språk tilhengerne kjenner til og identifiserer seg med gjør at de mer sannsynlig gjør handlingen de blir bedt om fra sine medreligiøse. Samtidig kan religion hjelpe til med å skape en ny, felles identitet mellom grupper som har vært i konflikt. Religiøse ritualer har også en rolle, da de på et emosjonelt plan kan gi grupper en følelse av tilhørighet.

Religiøs terror som performance

Mark Juergensmeyer ser på religiøse terrorhandlinger som performative og symbolske handlinger. Han peker på at aktørene som utfører handlingene spiller en rolle, og at denne rollen er fullført når de har fått en bestemt reaksjon fra et bestemt publikum. Hvor handlingen utspiller seg er veldig viktig, og har ofte også symbolsk betydning. For eksempel var Al-Qaedas angrep 11. september 2001 mot Twin Towers og World Trade Center, som symboler for USAs modernisering og makt, et viktig mål for terroristene. Dette var også viktig for reaksjonen fra publikum, både dem som støttet handlingene og dem som ikke gjorde det. Det ble et symbol på at USA ikke er så mektige som de gir uttrykk for, og at Al-Qaeda kan påføre dem mye smerte og dermed er effektive motstandere mot fienden. For publikum som ikke støttet handlingene førte det til stor frykt og anerkjennelse av egen sårbarhet. Samtidig var det effektivt for å dele verden opp i to sider: dem som støttet og dem som ikke gjorde. For Al-Qaeda, hvor en kosmisk krig mellom det gode og det onde, de troende og hedningene, stilles opp, var det også effektivt at USAs president George Bush i etterkant av angrepet lanserte en "krig mot terror" rettet mot Midtøsten. Dette viste tydelig de to sidene, og satte USA opp som fiender mot Midtøsten i større grad enn før.

Gruppedannelser

Til nå har jeg sett mest på store samfunnsprosesser, altså det som foregår på makronivå. På mesonivå er blant annet gruppedannelse og gruppens mobilisering viktig. I en artikkel om jødiske bosettere på Vestbredden i Israel/Palestina, kommer forskeren Hirsch-Hoefler fram til at selv om religiøs identitet spiller stor rolle for bosetterne, er det tilknytningen til en gruppe som gjør at voldelige handlinger utføres. Religiøs identitet er dermed ikke nok i seg selv for bosetterne. For mange er det viktig å vite at man er flere om samme sak, og i gruppene kan man utveksle ideer og bli inspirert av andre. Innad i en gruppe får man også kun tilgang til den ene siden, som kan føre til en sterkere oppsetning av én side mot en annen. Her kan ritualer også spille stor rolle. Som nevnt tidligere kan ritualer hjelpe til å skape samhold, når man gjør bestemte ting sammen i en ofte emosjonell setting, fører det til at man blir tettere sammenknyttet. I mange radikale religiøse grupper kobles individets identitet opp til gruppas identitet, og en trussel mot gruppa blir dermed en trussel mot en selv.

Når det kommer til gruppedannelse er psykologiske aspekter hos enkeltindivider, altså på mikronivå, også viktig. At man søker seg til en gruppe med en sterk psykologisk leder kan være uttrykk for et psykologisk trekk

hos tilhengerne. Noen undersøkelser har pekt på at lederne i de religiøse gruppene ofte har svake eller dårlige bånd til egne foreldre, særlig til sin far. De prøver dermed å skape en ny "familie" med den religiøse gruppen, hvor de selv er faren. I mange av gruppene gjøres medlemmene så like som mulig, hos Al-Qaeda er langt skjegg for eksempel en del av 'uniformen'. Medlemmene kaller hverandre ofte for brødre, som blant annet kommer til uttrykk i manualen terroristene i angrepet 9/11 brukte. De blir bedt om å ta hånd om brødrene sine, og hjelpe dem så de alle har mot til å gjøre det rette (som er å styrte flyene). Dette er et viktig aspekt fordi det er lettere å ofre sitt eget liv for familien sin enn for en gruppe fremmede mennesker. I manualen står det også bønner mennene skal utføre før de går inn på flyet, når de skal kapre det og rett før de styrter i sin egen død. Dette viser at bønn som ritual kan gjøre det mer sannsynlig at man gjennomfører en handling som går utover seg selv, for man tenker på bønner og Gud heller enn på seg selv og hva man faktisk gjør.

På psykologisk nivå er det også pekt på at de religiøse gruppene ofte har patriarkalsk struktur og er preget av tradisjonelle maskulinitetsnormer. Når menn ikke får jobb eller mister jobb, klarer de ikke forsørge seg selv eller evt. familien, som ofte er idealet for en "maskulin mann". Dette fører til at mennene får lavere status. Denne statusen kan bli høyere ved å bli del av en religiøs gruppe. Særlig martyrer får opphøyd status i fundamentalistiske religiøse settinger. Maskulinitetsidealet innebærer også å ikke være emosjonell, og å få ut følelsene sine fysisk heller enn å snakke om det. Dermed kan det være enklere å få menn til å utøve voldelige handlinger, fordi de oppbygger et sinne av å leve under dårlige forhold, og når de får en fiende de kan få ut sinnet mot, er det en 'akseptert' og innarbeidet vei for å nå målet. Kjønnsperspektivet viser dermed en av sidene hvor dårlige sosiale vilkår kan føre til religiøs vold.

Teorien om knappe ressurser

Hector Avalos skriver at knappe ressurser er det som fører til konflikter og vold. Det vil si mangelen på grunnleggende ting som mat, vann og trygghet. I disse tilfellene mener han det er moralsk greit å gjøre voldelige protester, fordi man er avhengig av de ressursene for å leve. Avalos mener at når religion er innblandet i vold, er det fordi religionen skaper en forestilling om knappe ressurser. Han peker på fire slike mulige knappe ressurser: hellige skrifter, når bare er noen utvalgte som får tilgang til Guds ord eller den sanne meningen bak ordene, hellige steder, når ikke alle har adgang til dem, gruppeprivilegium, når det bare er én gruppe som har den 'sanne' religionen, og frelse, når det bare er en gruppe som har tilgang til frelsen eller det må gjøres bestemte ting før man kan bli frelst. De hellige stedene i Jerusalem som er konfliktområder mellom palestiner og israelere, viser tydelig at religionene konstruerer hellige steder som en nødvendig ressurs som gruppen ikke har tilgang til. Imotsetning til ressursene vann og mat, er de religiøse ikke moralske i følge Avalos, og kan dermed ikke være en etisk grunn til å utøve vold. Han mener dermed at det beste for å bli kvitt religiøs vold vil være å bli kvitt religion fra menneskenes liv.

Religionens rolle

Mange akademikere peker på at det forekommer fundamentalisme og vold i alle verdensreligionene. De har alle symboler og hellige tekster hvor vold forekommer og som kan brukes til legitimering av vold. Samtidig har de alle også symboler og tekster som heller legitimerer fred. Dermed er det mange som mener at religion bare brukes som en 'unnskyldning' eller legitimering for voldelige handlinger, og at religion i seg selv ikke er det avgjørende. I India har for eksempel hinduismen blitt brukt som del av konstruksjonen av en felles identitet etter at det ble et uanhangig land. Det har igjen ført til at indere blir sammenkoblet med det å være hindu, som ekskluderer de religiøse minoritetene i landet. Det har ført til en oppvekst av nasjonalisme, og av og til voldelige handlinger mot minoritetene. Blant annet blir muslimene konstruert som en fiende, særlig i forbindelse med en moské i byen Ayodiya. Moskeen står der det skal ha vært et hindutempel i forbindelse med guden Ramas fødested, og har dermed fått stor betydning for noen hinduer, som har prøvd å rive ned moskeen og har utøvd vold mot muslimene som er i den. Her mener Steve Bruce det hovedsakelig er sosiale og politiske grunner til de voldelige handlingene, at det er uttrykk for den indiske nasjonalismen heller enn hinduistisk religion. Men Bruce mener at selv om religion brukes som legitimering, er det noen trekk som kan gjøre en religion mer tilgjengelig som legitimering enn andre. Her peker han for eksempel på monoteistiske religioner (kristendommen, islam og jødedommen) som 'enklere' å bruke. Siden de kun tror på én Gud, er det enkelt å konstruere én side som guds side og en annen som hedningenes, som da blir fiendene. I de monoteistiske har de også en tydeligere fremstilling av at man kan bli evig dømt eller evig frelst. I hinduismen og buddhismen har handlingene man gjør en effekt for neste liv, ikke hele det evige livet etter. Bruce ser også på forskjellen mellom katolisisme og protestantisme, hvor protestantisk kristendom oftere er koblet til fundamentalisme og vold. Det kan være fordi det i katolisismen er ledere som ses som guddommelig utpekt. Når disse lederne har gjennomført en moderniseringsprosess i den katolske kirken, kan ikke medlemmene gå imot denne prosessen uten å gå mot Gud selv, og gjør det derfor ofte ikke, selv om de protesterer mot forandringene. I protestantismen har enhver som leser Bibelen tilgang til Guds vilje, og kan derfor legitimere handlingene ut fra det.

I tillegg til protestantismens større grad av vold, ser Bruce på islams bruk av vold. Han mener det kan ha en sammenheng med at islam, i motsetning til kristendommen, ble den gjeldende religionen i løpet av sin skapers tid. Mens kristendommen måtte etableres utenfor den verdslige makten i Romerriket, ble islams ledere både politiske og religiøse ledere. Dette, i tillegg til at islams Koran og Hadith både er lov og lære som skal følges, mener Bruce fører til en større kobling mellom religion og politikk i islam. Dette kommer i tillegg til vestens innflytelse, økt modernisering og dårlige sosiale vilkår i midtøsten, men Bruce mener at de religiøse aspektene

også har påvirkningskraft.

Konklusjon

De forskjellige teoriene jeg har sett på her, er bare en liten del av akademiske undersøkelser av forholdet mellom religion og vold. Det er mange uenigheter om koblingen mellom dem, og forskjellige empiriske resultater å gå ut fra, som kan være mer eller mindre generaliserbare. Det kan derfor føles som en nærmest umulig oppgave å forstå hva som gjør at religiøs vold utøves. Men ved å se på forskjellige prosesser på både makro-, meso- og mikronivå og hvordan disse spiller sammen, sammen med konteksten i det bestemte området, kan fører til en bedre forståelse av forholdet mellom religion og vold.

Besvart.